

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 6 (1902)

Artikel: Ils Remiers
Autor: Caminada, Christian
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-882147>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 06.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Il Remiers.

Historia raquintada da Reverend. **Christian Caminada**
suenter igl Italian de **Vincenza Canaveri.**

Da treis dis enneu haveva ei buca calau de plo-
ver. Ei curdava ina plievia fina e freida che
mava tras pial ed ossa. Ins steva bugien sper il fug,
schegie ch' ei fuva mo settember aunc.

Cumar Gielgia voleva malgrad quella plievia ir
egl uaul per lena. Ella sesenteva fleivla, senza forza;
aber la provisiun della lena era consummada ed ei
era de far la pulenta per la tscheina. Il cotglèr ha-
vess bein saviu dar lena sin criedi; aber ei era gnanc
de patertgar buc. Quei um era aunc digl unviern
ènneu aschi vilaus pervia ded in pèr francs ch' ella
haveva buca saviu pagar. „Mo, sch' jeu havess aunc
miu mariu,“ suspirava ella. „Oh, quei fuss stau in
bien agid!“ Cumar Gielgia era tresta oz. Ella con-
templava il tschiel aschi stgir, la plievia, che calava
buca si, ella considerava la campagna pleina pultauns
e dutgs. Scurlont siu grev tgau, suspirava ella: „Aber
tonaton sto jeu ir, mia Mengietta ha domondau paun

ed jeu hai saviu dar nuot. Quei pauper affon haveva fom ed jeu havevel nuot de dar. Oh, co ei gliei trest ded esser paupers!“

Ella metta en uorden ils cavegls, cun siu maun streha ella quels sut il fazolet stgir-gagl en, ella peglia lu il vestgiu suren per igls urs e volva sur las spatlas vi sco manti de plievia, suenter prenda ella la pintgia segir giud ina cruna e ferma denter la tschenta dil tschoss giu e va en prescha per serender ord esch.

„Mumma,“ cloma la Mengietta bargient, „jeu hai fom, porta paun a mi, mo in tec, ei gliei aschi ditg, ch' jeu hai magliau nuot.“

„Vi schon portar, ti car affonet, quescha, sefiera sur miu létg en e dierma tochen ch' jeu tuornel.“

Ella s' aviescha per ina stretga senda. Cumar Gielgia habitava in tec dado il vitg en ina miserabla casetta de len, che haveva negin patrun.

Suenter ch' il patrun de siu mariu ha giu catschau ella ord casa per motiv ch' ella saveva buca pagar il tscheinscasa, ha il plevon cussegliu de seretrer cun sia buobetta en quella baita. Ella ha acceptau quei cussegl. Tgei tschintschems, tgei merveglias haveva quei buca giu caschunau tier la glieut, che havevan giu enconoschiu ella sco spusa e ventireivla mumma! Aber ils trets dis eran arrivai. Bistgaun, siu mariu, havevan ei portau ina sera a casa mez morts. El era curdaus giud in nugé e haveva rut malamein la membra. Ei fagieva mal ad el de morir aunc aschi giuvens; quellas duos persunas vegnevan ora aschi-bein ensemen.

„Mo sche Martin,“ il meins scheva ella tier se-
sèzza, „miu car emprem naschiu, semettess en empau
meglier. El luvrava de meister e gudognava enzacons

raps. Tgei tgau, quei feagl! Pli baul era el grad siu bab; aber ina gada che quel ei staus morts, ha el entschiet a sedar giu cun schliattas compagnias e bueva stuorn. Cheu vegn la terribla miseria neunavon. Oh, ei glier meglier de sezupar avon tuts . . .“

Cumar Gielgia sevolva per mirar anavos sil vitg, dal qual ella veseva aunc las davosas casas. Ella queta ded udir pass. „Tgi sa sch'ei fuss siu Martin . . tgi sa nua el ei dapresent . . . ei glier gia dus dis, ch'el ha buca seschau ver.“ Dolorusamein communitada continuescha ella sia via. Ei era tard ed ei restava aunc mes'ura viadi tochen tier igl uaul.

„Jeu quetel de vegnir mender e mender,“ di ella tier sesezza; „mo sch'jeu pos rimnar miu fasch e turnar a casa. Tgei plievia macorta! Curascha, arrivada a casa culla lena, fetsch'jeu ina detga pulenta. Sche Martin tuorna a casa, vegn el ad esser cuntents de saver magliar enzatgei de cauld. „Tgi sa nua el ei? — Pertgei vegnas buca pli tier tia mumma? Jeu spetgel sin tei di e notg, ne diermel ne magliel e quetel, che sche ti vegnessas a casa, fuss jeu ventireivla. — Pertgei vegnas buc? . . . Tgi sa carezar el sco jeu carezel miu feagl? Pertgei emblida el mei? . . . Ah, ils compogns! Oh, co ils temps ein schliats! Tgei miseria! Beiber vin cuosta in egl. Martin beiba e beiba . . . danunder prenda el ils daners?“

Suenter haver fantisau empau en quella moda, di ella puspei: „E tonaton vesa miu feagl buca ora bein. El para staunchels. Lavura el memia? — El slancorgna vi e neu sco ina ura nauscha.“

Ina sburflada dil suffel fier ella encunter ina seif ed in pez dil vestgiu sepeglia vid las spinas.

„Quei,“ di cumar Gielgia, „fuss strusch stau de basegns. Co quella plievia fa tremblar!“

Ella haveva buca la forza de s' alzar. Sepusont silla seif, stat ella aschia a garnugl sco empau lumpa. Ses egls miravan senza forza per l' aria entuorn. La plievia tertignava il resti. Ses peis nius secuvrevan cun lozza.

Plaunsiu dat ella si in suspir, sedeliberescha dallas spinas e continuescha trestamein sia via.

Il suffel della notg haveva derschiu in rigiau suenter la via giu. Gielgia stat eri. „Quei ei divina providientscha,“ di ella; „aschia sto jeu buca ir egl uaul.“ Ella prenda la segir ed entscheiva a tagliar naven la roma. Cumar Gielgia deva stagn, tut che la persuna strembleva. Il cor batteva ferm.

„Jeu hai il tgau che brischa,“ di ella; „mo sch' jeu pegliel buca la febra. — Jeu hai aschi de basegns de luvrar.“ Ella petga e petga cun tutta forza sil len. En cuort ei il fasch fatgs. Ella metta quel sin tgau, tschenta ils mauns sils caluns e semetta sin via cun sia carga, che reteneva il flad. — Tuttenina di ella; „jeu pos buca pli. — Mo sch' jeu pos aunc semurdergiar tochen a casa.“

Cun tut sforz arriva ella a casa, fier a giu la lena e croda senza schientscha sur il létg en.

Sia Mengietta era sedestedada enten igl entrar della mumma. Vesent quella la mumma derschida sul létg en, cun ina tschera, che fagieva temer, dat ella si in griu d' anguoscha.

„Mumma, Mumma, tgei has?“ Bargient tut ch' ella sezacudeva peglia ella entuorn alla mumma. „Jeu hai spitgau aschi ditg sin tei,“ di igl affon ell' ureglia della mumma. „Ti has freid, ti eis tut bletscha,

spetg' jeu vi far si in brav fiuc, che ti sappies scaldar.“

La paupra Gielgia arva si igls egls, streha las gaultas digl affon e di: „Jeu hai mal, va, Mengietta, e cloma l'onda Tina, di ch' ei fetschi prescha.“ La pintga va dabot e tuorna culla Tina. Quei era ina femna gronda, ferma e grossa cun in fatscha sauna e cotschna sco in meil madir. Vesent quella, co la fatscha de cumar Gielgia era sespiara e co sia membra era tut sterica, ha ella sentiu in grond per mal. „Curascha,“ di ella cun sforzau surrir, „jeu vi gidar de svestgir, allura vegn ei schon meglier.“

„Jeu sentel la mort, Tina, cun mei eis ei alla fin.“ „Il sgr. docter vegn, cumar Gielgia, jeu sun ida sper sia casa ora e hai clamau el.“

Ei splunta. — „Mira, il docter ei schon cheu.“ „Mo vegnien vinavon sgr. docter,“ di la Tina. Il bien vegliet, adina sereins e vescals, vegn neutier.

„Tgei dat ei daniev, cumar Gielgia,“ domonda quel?

„Sco Els vesan, quella gada eis ei finiu cun mei.“ „Cheu,“ ella muossa sil pez, „cheu sentel jeu ina terribla dolor, jeu sentel, cun mei eis finiu.“

Il miedi fa biala tschera e di: „Jeu fetschel purtar enzatgei che levgiescha.“ Sevolvent encunter la Tina di el: „Fagiei far dabot quei — in tschadun per ura“ — e plaunsiu metta el vitier — „podessas forsa clamar igl Augsegner, era jeu temel, ch' ei segi prigel.“

El banduna la stiva en prescha. Staus ord stiva, entscheiva cumar Gielgia a bargir. „Gie, gie, mo schei vegnir igl Augsegner — jeu hai detg, ch' ei segi finiu cun mei. Jeu sun prompta de morir —

nus stovein tuts morir; aber jeu hai aunc enzatgei grev sin miu cor. Martin ei aunc buca turnaus a casa, jeu vesel, ch'jeu sto morir ed jeu voless per amur de Diu aunc ver el. Jeu voless recomandar ad el quella paupra sventirada cheu.“ Cul maun scarniu muossa ella silla pintga Mengia en schenuglias giudem il létg, cul tgauet els mauns.

La Mengietta aulza il tgau, mira cun ses egl's blaus in moment silla mumma, seglia lu sco catschada dad in spezial pertratg ora giu sil plaun e va ord stiva.

Ella era stauncla e podeva strusch star sidretg. „Jeu vi aunc emprovar ina gada,“ suspira ella tier sesezza. Per la melliavla gada va ella per tut las ustrias della vischnaunca entuorn per encurir siu frar Martin. Enzacu anfla ella el ell'ustria dil Risch. Leu deva el hartas cun ina partida compogns.

Silla massiva meisa de len dir eran ils glas bein empleni cun vin. Martin pareva il manader della partida. Sia fatscha era calirada ed ils egl's eran malruasseivels. Ils cavels malsterschli sul frunt giu fagievan ina curiosa tschera. Sia largia buca, vid la quala in malfatg rir pendeva, fagieva daventar sia fatscha malregulara fetg splascheivla. Da treis dis e treis notgs enneu era el stuorns. Quei vezzi haveva zwar aunc buca sfraccau siu tgierp, aber ina certa passadetgna e stauncladat semussava già. La lieunga balbegiava e las combas havevan fleivlas giugadiras.

„Jeu entscheivel la regina de cruschs,“ cloma Martin — „cheu il retg — nov puncs — il giuc ei mess.“

„Risch, tscheu cun ina butteglia — nus lein beiber ella sin mia sanadat.“ Igl Ustier va giu ed ora e tuorna pauc suenter cun ina butteglia tut de puorla.

„Derschei en tscheu, grescha Martin, — plein miu glas.“

„Bravo Risch; vies vin ha ina biala colur“ — el aulza il glas e mira atras tenent encunter la glisch. „Jeu beibel sin sanadat de tuts — jeu hai seit.“

La Mengietta era denton entrada ell' uustria de Risch e semessa sper Martin, grad duront che quel metteva il glas vid la bucca.

Ella trai per la mongia:

„Martin, ei gliei gia daditg, ch' jeu enquerel tei, — neu a casa, — la mumma ha mal,“ di ella buna-mein bargient.

Martin derscha de forza — el fetga ils egls — el queta ch' ei tschorvi —.

Ah bein — el haveva sentiu, ch' enzatgi haveva toccau el. El sevolva.

„Ah, eis ti cheu,“ cloma el cun ina stermentus maldulada vusch. „Tgei dat ei daniev? — Ti sas, ch' jeu sun patrun de far tgei che plai a mi e vi buca esser molestaus!“

El emplenescha puspei il glas e beiba.

„Martin,“ repeta la Mengia, „la mumma miera, ella stat mal — neu.“

Martin dat ina scurlada cul' tgau e sesforza de capir tgei ch' ins vegli dad el.

„Ma tgei, ma tgei, tgei vul la mumma?“ — El setegn vid la meisa per buca dar giun plaun.

„Lein cantar — Nus — nus — fegls — fegls —“ sesforzont de s' alzar, datan las combas suenter ed el croda anavos sil bein francau baun.

La pintga ei tumentada, va in pass anavos e pertratga, sch' ella dovessi aunc emprovar ina gada.

„El ei stuorns dil tuttafatg, suspira ella — aber la mumma miera — Jesus e Maria agid!“

Martin era aunc sco el era derschius. El senteva ch' il tgau era caliraus ed il pertratg scumbigliaus. El arva per forza ses égls, che volevan dar ensemen e fetga siu égl silla soretta.

Tuttenina vegn ei il tschaffen de bitschar quei pauper affonet. El trai ella neutier, fa seser ella sin sia schenuglia ed improva de plidar pli migieivel.

„Pertgei eis cheu Mengietta?“ Plai il vin a ti? Tè e beiba, cheu eis ei avunda per tuts.“ El porscha il glas, aber ella stauscha anavos.

„Jeu vi buc, jeu hai buca seit,“ respunda ella, — „neu a casa, la mumma spetga sin tei.“

Il vin haveva mumentau il cor a Martin.

„Tadlei, cars compogns,“ di el, „la mumma spetga sin mei ed jeu mondel, sera tuornel jeu puspei.“ Balluont sesaulza el e va dent il maun alla sora cul tgau encunter igl esch.

Igl ustier marmugna, che Martin va aschi spert giu ed ora. Ils compogns havevan gronda sien muort il bien vin buiu. Silla meisa tschentan ei la bratscha e sin quella il tgau turbelau. — Mengietta stilava il frar aschi bein sco ella podeva vinavon. El saveva strusch star sidretg. Mont sper in mulin ora, ha ei muncau pauc che omisdus fissan curdai ell' aua.

„Nus eran per far in bogn, neve — fuss stau pulit. Ha la mumma fatg la tscheina? Tgei — di, ti cuccalori.“ „La mumma vul tei, neu dabet.“

Cun cumar Gielgia era ei veseivlamein daventau mender. La febra era carschida. Ils peis eran freids sco gallatsch.

„Schliatta enzenna,“ suspira Tina — „ed ils egls — ein tut surtratgs.“

Igl esch sesarva e Martin entrescha ballucont vi e neu. Suentel el vegn la soretta. — Cumar Gielgia aveva udiu ils pass dil fégl e aveva aviert ils égls. Martin s'approximescha al létg e fetga ses smervigliai egls silla mumma senza saver, de tgei ei setracteschi.

„Ti has fatg clamar mei — has preparau la tscheina?“ Domonda el cun malpazienzia.

La mumma emprova de levar si, ella sebetta sin sèr sin il létg e metta in maun silla spatla digl fegl.

„Martin, miu bien Martin — eis vegnius, jeu engraziel“ — deprimida clauda ella ils egls e croda anavos sils plumatschs senza schientscha.

Martin dat in'egliada per la stiva entuorn, el quitava de semiar, cun siu maun de vischigias e schlupadiras va el sur il frunt della mumma vi:

„Ei brischa,“ di el, „ei brischa sco fiuc.“

El tschenta sias lefzas sillas lefzas della mumma e betscha ellas. — Ina sferdur passa atras sia entira persuna. „Dai a mi in tec aua,“ di el alla Tina, che mirava sin el plein smervegl e senza saver dir in plaid.“

El beiba tgei ch'el po; fagient lu ina tschera vilada dat el cun in pugn encunter siu frunt sco per fugientar la stgiradetgna che cuvrevava siu tschurvi.

„La mumma para morta,“ ne buc Tina?“

„Il docter ha grad detg, ch'ei segi negina speironza,“ responda la Tina.

Martin fetga igl egl silla dunna: „Tgei dis, fas forse il nar cun mei?“

Cun fatscha desperada, culs dents serrai, embratscha el sia mumma, betscha, suspira e suspira.

La stgiradetgna era naven, la verdat semuossa tresta sco ella ei, tresta sco ina condemnaziun.

Avon casa audan ins pass ed il tun ded in scalin; ei gliei igl Augsegner, che vegn cul confiart dils moribunds.

Udent la moribunda la migieivla vusch digl spiritual, che cloma sul létg en „Ludaus sei Jesus Christus,“ revegn ella puspei. Ins s'absenta duront la confessiun. Gleiti retuornan puspei tuts per assister alla sontga communiun. La fatscha della buna Gielgia seclarescha retschavent la Sontga tscheina. Il spiritual dat il Sontg jeli. Alla fin dat ella aunc in'egliada per la stiva entuorn, mira sin la paupra Mengietta e sin siu feagl, vul sesalzar, aber croda senza schientscha anavos sil plumatsch.

Ussa rumpa in vehement bargir ord il pèz de Martin, grossas larmas curdavan giun plaun; siu cor bunamein rumpeva dalla passadetgna dil remiers de conscienza leventaus.

„Mumma, mumma,“ cloma el tuttenina — *jeu vi buca beiber pli, mai pli, jeu engirel.*

